

Inför EU-valet i maj 2014 kräver Miljöpartiet de gröna, tillsammans med våra gröna systerpartier i Europa, att EU går från ord till handling och inrättar en

Civil EU-fredskår

”Det är före den första kulan har avlossats och hatet eskalerat som de fredliga lösningarna är en effektiv möjlighet.”

SAMMANFATTNING

- 1999 antog EU-parlamentet rekommendationen att skapa en civil EU-fredskår. Sedan dess har parlamentet upprepat denna rekommendation vid flertalet tillfällen. Även rådet och kommissionen har bekräftat behovet av mer förebyggande och fredsbyggande insatser. Men mycket lite har hänt.
- Inför EU-valet 2014 kräver Miljöpartiet, tillsammans med våra gröna systerpartier i Europa, att EU går från ord till handling och inrättar en civil EU-fredskår.
- Inrättandet av en fredskår innebär en tyngdpunktsförskjutning inom den gemensamma säkerhetspolitiken. Detta i kontrast till EU:s idag ensidiga prioritering av den militära insatsstyrkan.
- Fredskårens främsta prioritet är omvandling av konflikter som skapats av människor, exempelvis genom att förhindra att konflikter eskalerar samt att bidra till avspänning av konflikter. Det är ett mellanstatligt arbete som också engagerar och ger stöd till det civila samhällets aktörer. Det praktiska arbetet sker dels genom medling, förtroendeskapande arbete, avvapning och avmobilisera tidigare stridande, och dels genom att tillsammans med rättvis handel, kulturellt utbyte, utvecklingsbistånd och EU:s arbete för mänskliga rättigheter stärka det breda säkerhetsarbetet.
- Fredskåren behöver prioriteras politiskt och ekonomiskt, liksom EU idag prioriterar den militära snabbinsatsstyrkan.

BAKGRUND

Konflikter och krig är ofta så mångfacetterade och komplicerade att de är svåra att förstå, hantera och lösa, och därav råder brist på lämpliga och effektiva åtgärder. Det har blivit allt tydligare att det inte räcker att förlita sig på de traditionella resurser som förknippas med diplomatiska eller militära strategier. Det saknas idag lämpliga begrepp, strukturer, metoder och instrument (bland annat basmaterial och utbildad personal) för kraftfulla förebyggande och civila insatser samt program som samordnar och förstärker civila organisationer på gräsrotsnivå.

Sveriges försvarsberedning och EU slår fast att civila utmaningar utgör merparten av de globala säkerhetshoten. Men i motsats till detta lägger idag Sverige och EU mycket mer resurser och tyngd vid vapenproduktion och militära insatser än på förebyggande civilt fredsarbete. När det kommer till den faktiska prioriteringen inom den svenska säkerhetspolitiken går för varje hundralapp går 85 kronor till militära insatser och endast 15 kronor till civila insatser¹.

Redan 1999 antog EU-parlamentet rekommendationen att skapa en civil EU-fredskår. Sedan dess har parlamentet upprepat denna rekommendation vid flertalet tillfällen. Även rådet och kommissionen har bekräftat behovet av mer förebyggande och fredsbyggande insatser. Men mycket lite har hänt.

CIVIL EU-FREDSKÅR: UPPDRAG

Underlättande av en dialog och återskapande av ömsesidigt förtroende är uppgifter som borde ingå i varje fredsuppdrag, men som allt för ofta glöms bort. En stabil fred kan först uppnås utifrån en verklig försoningsprocess. Civil diplomati är mjukare och mer flexibel och bör användas som alternativ, komplement, fortsättning eller avslutning på militära fredsbevarande insatser.

Det är för EU en möjlighet att stärka sin gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik genom att skapa en fredskår. Fredskåren är ett nytt och praktiskt instrument att göra tillgängligt för konflikter i syfte att förhindra att våldet eskalerar och i stället bidra till en fredlig lösning av konflikter.

Fredskåren bygger på ett brett fredsskapande perspektiv som inkluderar och samordnar humanitärt bistånd, utvecklingssamarbete och konfliktlösning. Arbetet ska ske i samarbete med civila samhällets aktörer. Fredskårens sekretariat ska, genom omvärldsbevakning ha en god bild av (konfliktens) lokala aktörer och, i första hand, se hur EU kan stödja och samarbeta med dem. Fredskårens främsta prioritet ska vara

¹ Fred, Säkerhet, Försvar, del tre av rapporten, kapitel 3, Svenska staten som civil aktör i internationella insatser för fred och säkerhet, sid 104-106. Militära insatser är omkring 5 miljarder enligt Riksrevisionen (sid 75) och civila insatser är omkring 723 miljoner.

omvandling av konflikter som skapats av människor, exempelvis genom att förhindra att konflikter eskalerar samt att bidra till avspänning av konflikter. Uppdragen ska i alla lägen vara uteslutande civila till karaktären. Särskild tyngd ska läggas på förebyggande av konflikter, eftersom det är mer humant och mindre kostsamt jämfört med återuppbyggnad efter en konflikt. Fredskåren ska också kunna gripa in efter naturkatastrofer och dess ingripanden ska inte vara begränsade till ett visst område (exempelvis Europa).

Interventioner måste samordnas på internationell nivå, vara anpassade till behovet hos befolkningen i konfliktområdet, vara förenliga med det civila samhället och andra aktörer på fältet, bygga på ickevåld och vara skilda från militära aktioner, vara flexibla och praktiska och kunna motverka eskalerande våld i ett tidigt skede. Det måste ställas lika tydliga krav på metodik, professionalitet och resultat på de civila som de militära insatserna.

Konkreta exempel på fredsskapande åtgärder är dels medling och förtroendeskapande bland de stridande parterna, återintegrering (avväpna och avmobilisera tidigare stridande samt ge stöd till fördrivna, flyktingar och andra sårbara grupper), rehabilitering och återuppbyggnad, samt dels att i samarbete verka för tillfälligt myndighetsutövande för att underlätta stabiliteten på kort sikt, stabilisering av ekonomiska strukturer (rättvis handel samt att skapa ekonomiska kopplingar), övervakning och förbättring av situationen för mänskliga rättigheter och möjliggörande av politiskt deltagande (exempelvis övervakning av och stöd vid val), ett samordnat humanitärt bistånd (livsmedel, vatten, sanitet och hälsovård), information och skapande av utbildningsstrukturer och -program avsedda att undanröja orättvisor och fiendebilder samt informationskampanjer och utbildning av människor i och kring de aktuella fredsskapande åtgärderna. Ingenting av detta kan direkt påtvingas parterna, men genom politiskt stöd utifrån kan deras samarbete underlättas.

Fredskårens arbete ska ha sin utgångspunkt i de FNs resolutioner som lyfter fram kvinnors roll för fred och säkerhet. Kvinnors deltagande och makt ska tas tillvara fullt ut, både i förebyggande arbete och i konfliktlösning.

CIVIL EU-FREDSKÅR: ORGANISATION

Fredskåren bör vara ett officiellt organ, skapat av EU och verksamt under EU:s överinseende. Fredskåren ska se till att

- EU-medel läggs på projekt som överensstämmer med EU:s intressen,
- EU:s medlemsstater ges stöd i förberedelse och rekrytering av den personal som skickas ut,
- EU-medel används på ett effektivt sätt, samt

- samordningen underlättas mellan EU:s medlemsstater och andra aktörer som erhåller EU-medel för fredsskapande åtgärder och att överlappningar undviks.

Fredskåren ska bara arbeta under mandat som stöds av FN eller dess regionala organisationer: OSSE, OAU eller OAS. Fredskåren ska bidra till att skapa de nödvändiga kopplingarna mellan de diplomatiska ansträngningarna och det civila samhället. Frånvaron av militära våldsåtgärder, någon form av eldupphör-avtal och samtycke från de viktigaste parterna i konflikten kommer att vara förutsättningar för fredskårens uppdrag.

Fredskåren ska bestå av två delar:

1. En kärna av heltidsanställda yrkesmän och -kvinnor som ska utföra ledningsuppgifter och tillse att det finns en kontinuitet (ett sekretariat för förvaltning och ledning, rekrytering, förberedelser, utsändande, avrapportering och samband), samt
2. en pool av uppdragsspecifika yrkesmän och -kvinnor (väl utbildade specialister) som kan kallas in för särskilda uppdrag, antingen som deltidsanställda eller som fältarbetare på kort sikt (inbegripet frivilliga vapenvägrare och volontärer).

Lyckligtvis finns redan betydande kompetenser och erfarenheter att tillgå. Många universitet och institut utbildar människor för sådana uppgifter. Organisationer, internationella folkrörelser liksom nationella initiativ, har skaffat sig erfarenheter som kan utnyttjas. Som exempel kan anföras den kanadensiska "resurspoolen" Canadem, den tyska Zivile Friedensdienst och den nya yrkeskategori Peace and Development Advisors som skapats inom FN-systemet.

Fredskåren är inte tänkt att ersätta existerande fredsbevarande uppdrag eller arbetet inom organisationer som redan är verksamma på detta område, exempelvis OSSE och FN-organ som UNDP och UNHCR. Den kan givetvis inte heller ersätta högnivå-diplomati. Fredskåren ska utgöra en del av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och bör därför ses som ett komplement till andra insatser, bland dem de militära.

Den personal som skickas ut måste också vara bekant med de särskilda förhållanden som den kommer att stöta på under specifika uppdrag och de roller som den kommer att spela. Därför krävs uppdragsspecifika förberedelser både före utsändandet och på fältet. Finansiering ska ske via EU och dess medlemsstater. För att underlätta upprättandet av fredskåren enligt å ena sidan de tillgängliga resurserna och, å andra sidan, det allmänna behovet, bör en stadig tillväxt av fredskåren planeras, inledas med ett pilotprojekt och följas av kontinuerlig övervakning och "fininställning".